

DOI 10.26886/2414-634X.1(37)2020.5

UDC 342.951

ADMINISTRATIVE LAW MECHANISM FOR THE IMPLEMENTATION OF PRIVATE INTERESTS

Lada Konduforova

Great Volodymyr Institute of law Interregional Academy Personnel Management, Ukraine, Kyiv

The subject of the article is the determination of the essence of the administrative-legal mechanism for the implementation of private interests. The purpose of the article is to formulate the concept of this mechanism and to determine its elements. This goal led to the use of formal-dogmatic and system-structural methods with which the author determines the structure of the administrative-legal mechanism for the implementation of private interests. The author offers his own definition of administrative and legal mechanism for the implementation of private interests. The results of the study can be used in legislative work in the field of protecting the rights and freedoms of participants in public relations, as well as in law enforcement.

Key words: administrative-legal mechanism, administrative-legal relations, administrative-legal norms, private interests, public administration, administrative-legal means.

Лада Кондуфорова, Адміністративно-правовий механізм реалізації приватних інтересів / Інститут права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

Предметом статті є визначення сутності адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів. Метою статті є формулювання поняття вказаного механізму та визначення його

елементів. *Поставлена мета обумовила використання формально-догматичного та системно-структурного методів, за допомогою яких автор визначає структуру адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів. Автор пропонує власне визначення поняття адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів. Результати дослідження можуть бути використані під час законотворчої роботи у сфері захист прав і свобод учасників суспільних відносин, а також у правозастосовній діяльності.*

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, адміністративно-правові відносини, адміністративно-правові норми, приватні інтереси, публічне управління, адміністративно-правові засоби.

Постановка проблеми. Будь-яке індивідуальне право може бути реалізовано лише за допомогою правового механізму, функціонування якого дає змогу втілити абстрактні положення правового норми у конкретні суспільні відносини. Особливий інтерес уявляють ситуації, коли матеріальне право закріплено у нормах однієї галузі права, а механізм його реалізації регулюється нормами іншої правової галузі. Достатньо часто функціонування механізму реалізації норм різних галузей регулюється, повністю або частково, нормами адміністративного права. Причини такого явища обумовлені тим, що публічне управління та публічне адміністрування, як базові категорії адміністративного права, пронизують всі без винятку сфери суспільних відносин. Вказане обумовлює увагу, яка останнім часом приділяється у правових дослідженнях проявам диспозитивного метода правового регулювання в публічних галузях права, а також особливостям реалізації приватних інтересів в адміністративному праві. Разом з тим,

вказані дослідження лише розпочинаються, тому наявність багатьох невіршених на науково-методологічному рівні проблем обумовлює актуальність дослідження адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику, пов'язану з функціонуванням адміністративно-правового механізму реалізації норм права досліджували у своїх роботах В. Б. Авер'янов, В. В. Галуцько, І. П. Голосніченко, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, Я. В. Лазур, Р. С. Мельник, С. Г. Стеценко, І. М. Шопіна та інші автори. Питання, пов'язані з реалізацією приватних інтересів, були предметом дослідження таких вчених, як А. В. Бризгалін, Д. В. Вінницький, М. І. Іншин, О. М. Козирін, С. Г. Пепеляєв, Г. В. Петрова, Н. Ю. Пришва, О. В. Солдатенко, Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова та інші. Разом з тим питання функціонування адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів залишаються недостатньо дослідженими, що обумовлює спрямованість наукових пошуків.

Формулювання мети статті та завдань. Метою статті є визначення сутності та складових адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів. Вказана мета обумовила необхідність виконання наступних завдань: дослідити складові адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів та сформулювати його поняття.

Виклад основного матеріалу. Кардинальна трансформація системи публічного управління в Україні робить необхідним оновлення існуючих поглядів на співвідношення між публічним і приватним правом. Як відомо, доктрина адміністративного права містить декілька концепцій публічного та приватного права, проте консенсус досі не вироблено, тривають дискусії щодо співвідношення та взаємодії вказаних категорій.

Слід зазначити, що з онтологічного боку, будь-який інтерес егоїстичний уже внаслідок того, що його носій шукає сам можливості задоволення необхідних потреб, доволі часто забуваючи про межі власних інтересів, та інтересів інших суб'єктів. Таким чином, чітке визначення категорії «приватний інтерес» утруднюється тим, що кожна особа, має власні індивідуальні інтереси, котрі, по відношенню до неї є приватними. У свою чергу, приватні інтереси одного суб'єкта можуть вступати у конфлікт з інтересами іншого (інших). Так, доцільно відзначити, що приватні інтереси, декількох осіб, групи можуть, як збігатися, так і кардинально відрізнятися. У тому разі коли відбувається розрізнення інтересів, можна простежити наявність конфлікту між ними. З огляду на викладене доцільним є відзначити, що приватні інтереси можуть бути суперечливими, змагальними, конкурентними. Правова держава зможе існувати лише у тому разі, якщо за допомогою правових механізмів, що є легалізовані державою, буде забезпечуватися баланс між ними.

Категорія «приватний інтерес» є тією категорією, котру не можливо і не доцільно обмежувати певним визначенням. Дана категорія має пронизувати всю правову систему, та надавати можливість індивідам реалізовувати свої власні інтереси у межах правового регулювання. На наше переконання приватний інтерес – це будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, що базується на її внутрішніх переконаннях та є спрямований на реалізацію її прав, заснований на егоцентричних переконаннях.

Яким же чином можна захистити приватні інтереси за допомогою адміністративно-правового механізму? Адміністративно-правовий механізм реалізації прав та інтересів учасників суспільних відносин звичайно розуміють як сукупність (систему) адміністративно-правових норм, адміністративно-правових відносин, адміністративно-правових

засобів та суб'єктів, які, відповідно до адміністративно-правових норм такі засоби реалізують. Деякі автори намагаються розширити зміст вказаного механізму, включаючи до нього акти реалізації норм права, правову свідомість, правову культуру тощо. На нашу думку, у штучному розширенні меж адміністративно-правового механізму реалізації прав та інтересів немає потреби. Це пояснюється тим, наприклад, що коло адміністративно-правових засобів, наприклад, включає до себе акти реалізації норм права, а правова свідомість і правова культура є надзвичайно широкими та розпливчастими категоріями, які не піддаються кількісному обчисленню і виступають скоріше в якості певних правових ідеалів, ніж елементів прагматичних конструкцій на кшталт адміністративно-правового механізму реалізації прав та інтересів.

Отже, необхідним елементом адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів є норми адміністративного права і адміністративного процесу. Перш за все, це правові норми, якими визначається доступ людини і громадянина, а також суб'єктів господарської діяльності та об'єднань громадян до адміністративних послуг, в основі яких знаходиться приватний інтерес. Крім того, до вказаних норм належать положення Кодексу адміністративного судочинства України в тій частині, в якій особа має право на судовий захист своїх приватних інтересів, порушених незаконними діями посадових осіб органів публічної влади. До цього елемента адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів слід також віднести законодавство про захист персональних даних та про доступ до публічної інформації в частині зобов'язання представників органів публічної влади вчиняти певні дії на користь осіб, які намагаються реалізувати свої приватні інтереси. Вчинення описаних вище дій породжує адміністративно-правові відносини як

суспільні відносини, одним із учасників яких є орган публічної влади або його посадова особа, що має покладені на нього законом повноваження щодо реалізації приватних інтересів певного кола осіб, а іншим учасником – фізична або юридична особа, що має такі приватні інтереси та намагається їх реалізувати.

Наступним елементом адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів є адміністративно-правові засоби. Як засвідчує Н. В. Новікова, у сучасній науці адміністративного права поняття «адміністративно-правові засоби захисту» найбільш повно розкрито через призму категорії адміністративно-правового примусу. При цьому до засобів адміністративно-правового примусу вчена пропонує відносити як адміністративно-юрисдикційні заходи, застосовувані в разі порушення приписів законодавства, а саме: заходи припинення порушень норм законодавства, заходи процесуального забезпечення встановлення факту та складу правопорушення, заходи щодо відновлення законних прав суб'єктів та заходи адміністративної відповідальності, – так і примусові заходи неюрисдикційного характеру, до яких удаються з метою попередження правопорушень (контроль і нагляд) [1, с.55]. Вказаний підхід, на нашу думку, не зовсім відповідає принципам людиноцентризму та гуманізму як стержневій основі адміністративного права.

Є. В. Микитенко адміністративно-правові засоби захисту класифікує на наступні три групи (на жаль, вчений не вказує, за яким критерієм здійснювався цей розподіл): 1) засоби переконання і примусу; 2) засоби безпосереднього, прямого та опосередкованого захисту суб'єктів господарювання; 3) засоби адміністративного судочинства. При цьому засобом безпосереднього, прямого захисту є право на звернення громадян по захист своїх прав, свобод та законних інтересів громадянина [2, с.182]. Вказаний підхід залишає декілька

запитань. По-перше, якщо примус в адміністративному праві традиційно розглядається як державний примус, то з переконанням не все так однозначно, отже, незрозумілим залишається, хто, кого і в чому саме має переконувати? По-друге, опосередкований захист, сутність якого автором не конкретизована, уявляється надзвичайно широкою категорією, що породжує багато варіантів тлумачення.

К. С. Маштак виділяє такі види адміністративно-правових засобів щодо забезпечення права на доступ до публічної інформації: 1) адміністративно-правові засоби, що регулюють порядок охорони права доступу до публічної інформації; 2) адміністративно-правові засоби захисту права доступу до публічної інформації; 3) процесуальні засоби, пов'язані з відновленням порушеного права доступу до публічної інформації. Заслуговує на увагу, що вчений визначає також цільові ознаки вказаних засобів. Головною метою встановлення і застосування адміністративно-правових засобів як структурного елементу механізму адміністративно-правового забезпечення права на доступ до публічної інформації, на його думку, є безперешкодна та ефективна реалізація суб'єктом свого права отримати інформацію про діяльність органів державної влади, яка його цікавить [3, с.360]. Не намагаючись долучитися до дискусії щодо співвідношення категорій «охорона» і «захист», зауважимо, що будь-яке їх розуміння включає до змісту або охорони, або захисту відновлення порушених прав і свобод учасників суспільних відносин, отже, окреме їх визначення як самостійного структурного елемента наведеної вище класифікації уявляється не зовсім зрозумілим.

Адміністративно-правові засоби захисту приватних інтересів мають двоїсту правову природу: вони виникають у галузі адміністративного права, однак їх виникнення детерміноване процесами, які породжені в межах інших галузей права, які у науковій літературі відносять до

приватних (цивільного, трудового, права соціального забезпечення тощо). Одним із прикладів такої двоїстої природи є інститут адміністративної відповідальності за шкоду, спричинену приватним інтересам працівників у трудових відносинах, що знайшло своє закріплення у Кодексі України про адміністративні правопорушення [4, с.451].

Адміністративно-правові засоби захисту приватних інтересів слід розглядати як визначені нормами адміністративного права прийоми та способи, за допомогою яких відбувається поновлення порушених приватних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також запобігання вчиненню таких порушень у майбутньому. Вказані засоби реалізуються в адміністративно-правових відносинах, оскільки пов'язані з реалізацією юрисдикційних повноважень органів публічної влади (публічного адміністрування); їх застосування не має обов'язковою умовою наявності письмової або усної згоди іншої сторони; при вчиненні певного порушення приватних інтересів однією стороною відповідальність застосовується не іншою стороною, а органами публічної влади.

І останнім елементом адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів є суб'єкти адміністративно-правових відносин, на яких законом покладено реалізацію адміністративно-правових засобів (органи публічної влади та їх посадові особи) або які мають визначене Конституцією і законами України право захищати свої приватні інтереси, включаючи їх самозахист. Особливістю коло суб'єктів як необхідної складової адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів є те, що відповідні відносини вимагають, щоб однією із сторін обов'язково були органи публічної влади та/або їх посадові особи.

Висновки. На підставі викладеного вище можна сформулювати поняття адміністративно-правового механізму реалізації приватних інтересів як об'єднаної системними зв'язками сукупності норм адміністративного права і адміністративного процесу, адміністративних відносин та їх суб'єктів, а також адміністративно-правових засобів, за допомогою яких фізичні та юридичні особи захищають свої приватні інтереси.

Література:

1. Новікова Т. В. (2005). Суб'єкти реалізації права судового захисту місцевого самоврядування. *Часопис Київського університету права*. № 1. С. 50–56.
2. Микитенко Є. В. (2012). Актуальні питання захисту прав громадян в міграційній діяльності правоохоронних органів України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. № 1. С. 179–187.
3. Маштак К. С. (2012). Поняття механізму адміністративно-правового забезпечення права на доступ до публічної інформації. *Право України*. №8. С. 356–361.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар (2013). Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. Київ, Алерта; КНТ; ЦУЛ, 976 с.

References:

1. Novikova T. V. (2005) Subiekty realizatsii prava sudovoho zakhystu mistsevoho samovriaduvannia. Chasopys Kyivskoho universytetu prava. № 1. S. 50–56. [in Ukrainian]
2. Mykytenko Ye. V. (2012) Aktualni pytannia zakhystu prav hromadian v mihratsiinii diialnosti pravookhoronnykh orhaniv

- Ukrainy. Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav im. E. O. Didorenka, no.1, S. 179–187. [in Ukrainian]
3. Mashtak K. S. (2012) Poniattia mekhanizmu administratyvno-pravovoho zabezpechennia prava na dostup do publichnoi informatsii, Pravo Ukrainy. no.8, S. 356–361. [in Ukrainian]
  4. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Naukovo-praktychnyi komentar (2013). R. A. Kaliuzhnyi, A. T. Komziuk, O. O. Pohribnyi ta in. Kyiv: Alerta; KNT; TsUL, 976 s. [in Ukrainian]

Citation: Lada Konduforova (2020). ADMINISTRATIVE LAW MECHANISM FOR THE IMPLEMENTATION OF PRIVATE INTERESTS. Innovative Solutions in Modern Science. 1(37). doi: 10.26886/2414-634X.1(37)2020.5

Copyright: Lada Konduforova ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.